

CANISTERAPIE V DĚTSKÉ PSYCHIATRII - PŘÍSTUPY A PLEMENA PSŮ CANISTHERAPY IN PAEDIATRIC PSYCHIATRY – APPROACHES AND BREEDS OF DOGS

Markéta Nedvěďová

X: 1–122, 2008
ISSN 1212-4117

Dětská psychiatrická léčebna Opařany

Summary

In the present contribution, I tried to outline approaches to the canistherapy work with paedopsychiatric patients in the Paediatric Psychiatric Facility Opařany and different types of activities. I simultaneously present dog breeds used.

Key words: Paedopsychiatry – activities – relationship – emotion – partnership

Souhrn

Tímto příspěvkem jsem se snažila nastínit přístupy ke canisterapeutické práci s pedopsychiatrickými pacienty v Dětské psychiatrické léčebně Opařany a různé aktivity. Zároveň představuji používaná plemena psů.

Klíčová slova: pedopsychiatrie – aktivity – vztah – emoce – partnerství

Když jsem byla oslovena s tím, abych přednesla příspěvek na letošním semináři, který je zaměřen na konkrétní aktivity při zooterapii, ráda jsem na tuto nabídku bez rozmýšlení přistoupila. Vždyť s dětmi a psy pracuji už čtvrtým rokem, takže zkušenosti mám. Pak jsem se ovšem zamyslela a upřímně řečeno jsem znejistěla. Konkrétní aktivity – ihned mi pod tímto pojmem naskočí například upínání karabiny vodítka v rámci procvičování jemné motoriky. Nebo podlézání psa jako podpora lokomoce. Nebo počítání pamlsků za účelem podpory početních dovedností... Ale já přece nic takového nemám metodicky rozpracováno a cíleně takto nepracuji. Jak tedy příspěvek pojmut, abych se držela daných bodů?

Zkusím začít tím, s jakými klienty vlastně pracuji. V naší léčebně jsou umístěny děti od 3 do 18 let s psychiatrickými diagnózami. Jen zřídka jsou v rámci kombinovaného postižení přidruženy tělesné či smyslové vady a když, tak nejsou výrazné. U nás se děti normálně pohybují, většinou mluví, větší procento z nich nemá žádné či jen lehké postižení intelektu. Potíže našich pacientů pramení převážně z poruch

chování, psychického vývoje a často také ze vztahových problémů. A od toho se samozřejmě musí či by měly odvíjet přístupy k nim.

Tři kategorie

Vzhledem k rozložení klientů dle věku a také postižení intelektu jsem rozdělila canisterapii do tří kategorií. A z toho také vychází zapojení jednotlivých plemen psů.

Klienti s mentální retardací

Na dvou stanicích používám k práci zejména fenu grifonka, jejíž nesporná výhoda spočívá v tom, že u většiny dětí nebudí strach, ale naopak vzbuzuje pozitivní emoce. Jedinou nevýhodou této velikosti se jeví citlivost při hrubším zacházení, kdy například dojde ke spasmu nebo si dítě prostě chce vyzkoušet, co pes vydrží – a jak je zajímavé, že při stisku kvikne. Zde je nejenom nutno dobře znát jednotlivé klienty a vědět, co od nich lze očekávat, ale malého psa i dobře hlídat. K aktivitám na těchto dvou stanicích patří zejména mazlení a hlazení psa, kdy se přirozeným způsobem posiluje ohleduplnost, ale přítomnost psa je také důležitá k prostému

seznámení s živou bytostí. Klienti, kteří jsou trvale umístěni v ústavní péči, mají často tuto příležitost poprvé v životě. A samozřejmě dochází na procvičování zejména jemné motoriky při manipulaci s karabinami, krmení pamlsky – z dlaně či ze špetky – zde je dlužno dodat, že jemná motorika se při krmení grifonka procvičí opravdu dokonale, protože vzhledem k velikosti plemene, abych fenku udržela v dobré kondici, používám záměrně malé granulky. Pro dítě není důležitá velikost pamlsků, ale počet, který může psovi podat, a těžko se vysvětluje, že jeden pamlssek by pejskovi stačil, když mu tak chutná, a dítě má radost, že umí pejska nakrmit a potěšit.

Dorostové oddělení

Zde jsou umístěni klienti ve věku 13–18 let s intelektem v normě či lehkou mentální retardací. Pro lepší představu se dá říct, že jsou to děti jako každé jiné, které navštěvují základní či zvláštní školu. Na těchto stanicích bych asi s malým, převážně mazlicím pejskem obstála asi jen krátkodobě. Tito adolescenti již vyžadují poněkud aktivnější pojetí canisterapie. Proto zde zapojuji feny boxera – dříve starší Catty, nyní již převážně roční Charley. Zaměřuji se na záchranářský výcvik a z toho také vychází aktivity u starších dětí. Máme k dispozici kynologické cvičiště s několika překážkami, kde si klienti mohou vyzkoušet ovládání psa při dovednosti (dovednosti se při výcviku psa rozumí překonávání překážek). Postupem času dokážou většinou sami překonat se psem několik překážek v řadě, tedy jakousi provizorní dráhu agility. Zde se snažím klást důraz především na projev pochvaly po úspěšném provedení cviku. Projevit kladné emoce je totiž pro většinu klientů nezvyklé, nepovažují to za důležité, protože ani jim samotným se pochvaly a kladného hodnocení nedostává. Ačkoli zpočátku se ostýchají chválit, usmívají se, když jim správnou a veselou pochvalu předvádím, pes jim sám naznačí, jak důležité je toto ukončení cviku – pracuje radostně a ochotně a klient se rád přizpůsobí.

Pokud se do terapie podaří zařadit „opravdového psovoda“, tedy klienta s přirozeným přístupem ke psům, který se sám o výcvik živě zajímá, snažím se v rámci terapie využívat některé prvky ze záchranářského výcviku. Začínáme přímým označením, kdy „figurant“ odbíhá od psa, přikrčí se a pes jej štěkáním označuje – již toto je, když si představíme mohutného bo-

xera štěkajícího přímo u hlavy, počín, který zasluží obdiv. Pokud toto klient zvládne, vydrží v klidu, dokáže psa na závěr odměnit míčkem, je možno provádět i delší vyhledání „ztracené osoby“, kdy je třeba rozmyslet místo pro ukrytí, rozvrhnout osu postupu se psem, nalézat skrýše, které ještě nebyly použity... velkou motivací je zejména období před zkouškami či závody, kdy jsou klienti vlastně součástí přípravy pro vrcholový výkon psa, sami se na něm mohou svým přičiněním podílet.

S některými klienty je také možno provádět pachové práce, kdy se klient stává kladečem stopy. Moje feny nejsou vrcholovými stopařkami, a proto se jedná o stopy jednoduché, rovné, se dvěma až třemi předměty a míčkem na konci stopy. Také kladeč si musí být schopen pamatovat (alespoň přibližně) trasu stopy, aby mohl jít následně se mnou a kontrolovat, zda pes při vypracovávání stopy sleduje správnou trasu.

Oddělení mladšího školního věku

Zde jsou umístěny děti většinou ve věku od pěti do dvanácti let. K práci s nimi využívám zejména fenu grifonka, někdy pracuji i s fenou border teriéra, která je všestrannou zástupkyní.

Když jsem začínala s těmito dětmi pracovat, snažila jsem se na každé setkání připravovat různé edukativní a výchovné hry. Tu s písmenky, tu na procvičení početních úloh. A většinou jsem byla zklamána, protože děti zkrátka nejevily patřičný zájem prostřednictvím pejska se vzdělávat. A tak jsem byla nucena se na náplň našich setkání podívat s odstupem. Je důležitější zlepšit si malou násobilku nebo si užít pomazlení, které je při pobytu v ústavu tak vzácné? A je nutno přesně napsat tvrdé či měkké „I“, když můžu probírat množství granulí zkonzumovaných jedním psem za den podle toho, jaké je to plemeno?

To, co se zde snažím naznačit je, že podle mého názoru je především důležité dát prostor dítěti samotnému. Nabídnout mu možnost společného setkání se psem, určit samozřejmě základní pravidla kontaktu a zacházení se psem, ale jinak nechat na dítěti samotném, jak tento společně strávený čas naplní. A být mu v těchto chvílích jakýmsi průvodcem.

Je dnes potřeba postavit Cille boudu? Jistě, pomohu se stavebnicí. Musí se Cillinka vymazlit, protože „je unavená“? Ačkoli fena zrovna překypuje energií, jsem tu od toho, abych ji udržela

na místě určeném pro odpočinek – ze strany dítěte se takto projevuje potřeba klidného pomazlení. A když si chlapec fenky takřka nevší-
má, ale sám je Cillinkou, chodí po čtyřech
a štěká, pak musím venčit, nalévat čistou vodu,
podávat pamlsky, házet aportíky a hlavně hodně
chválit a hladit, protože to se prostě pejskům
musí. V tuto chvíli by bylo zcela kontraproduk-
tivní zaměřovat pozornost na živého psa s tím,
že teď je přece „canis“, a tak si musíme všimnout
Cilly.

Ani taková hra v roli se však nedá adminis-
trativně nařizovat, tyto pokusy většinou ztrosko-
tají, dítě si musí tuto aktivitu samo vybírat.
V současné době pracuji s chlapcem, který se
pravidelně stává divokou šelmou, většinou
tygrem, a já jej musím pokaždé opatrně přesvěd-

čit, že určitě není zlý tygr, ale že je náš kamarád.
A to se pak k fence nesmí nikdo zlý přiblížit,
protože má udatného tygřího ochránce, který ji
soustředěně ochraňuje po celý vymezený čas.

ZÁVĚR

Ať již pracuji s dětmi jakéhokoli věku a se psem
jakéhokoli plemene, v rámci terapie mám jednu
důležitou zásadu. Pes zde není jen prostředkem
k dosažení nějakých cílů či k uspokojeních vlast-
ních potřeb, je zde především partnerem, který
přináší radost, ale sám má také potřeby, kterým
se musí vycházet vstříc.

***Literatura dostupná u autora příspěvku**

Markéta Nedvědová
canis.ludens@seznam.cz.